

Закутня А. О. Прозупарентність та комунікації центрального банку при реалізації монетарної політики / А. О. Закутня // Вісник Одеського Національного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Т. 19. – Вип. 5-6. – С. 107-110.

УДК: 336.711

Тематичний розділ: Гроші, фінанси і кредит

Закутня А.О.

аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Закутня А.О.

аспірант кафедри бухгалтерського учета и аудита,
ГВУЗ «Украинская академия банковского дела НБУ»

Zakutniaia A.O.

PhD student of Accounting and Audit Chair,
Ukrainian Academy of Banking of the NBU

**ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ТА КОМУНІКАЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ
ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ**

**ТРАНСПАРЕНТНОСТЬ И КОММУНИКАЦИИ ЦЕНТРАЛЬНОГО
БАНКА ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ**

**CENTRAL BANK TRANSPARENCY AND COMMUNICATIONS IN
IMPLEMENTATION OF MONETARY POLICY**

У статті проаналізовано основні характеристики прозупарентності та запропоновано додаткові – якість інформації та наявність «посередників». Досліджено особливості комунікаційної політики та порядок розкриття інформації центральними банками. У результаті аналізу рівня прозупарентності монетарної політики центральних банків країн світу виділено найбільш прозорі.

Ключові слова: банк, центральний банк, комунікація, прозорість.

В статті проаналізовані основні характеристики прозорості і пропонується додаткові – якість інформації і наявність «посередників». Досліджені особливості комунікаційної політики і порядок розкриття інформації центральними банками. В результаті аналізу рівня прозорості монетарної політики центральних банків країн світу виділені найбільш прозорі.

Ключевые слова: банк, центральный банк, коммуникация, прозрачность.

In this article were analyzed main characteristics of transparency and proposed additional – quality of information and presence of "intermediaries". Were investigated features of communication policy and procedure of information disclosure by central banks around the world. The most transparent central banks were highlighted as a result of monetary policy transparency level analysis.

Keywords: bank, central bank, communication, transparency.

Постановка проблеми. За останні два десятиріччя у світовій практиці проблемі забезпечення необхідного рівня прозорості діяльності центральних банків почали приділяти увагу більшість провідних фахівців в усьому світі, які прийняли той факт, що саме прозорість та постійний зв'язок з суспільством і ринком є запорукою ефективного здійснення монетарної політики. Це було викликано не тільки зростанням рівня незалежності центральних банків й посиленням підзвітності грошових регуляторів, але й загостренням проблеми врахування очікувань економічних агентів на фінансових ринках. Крім того, для країн, що розвиваються, характерний низький рівень фінансових навичок і знань економічних агентів. У зв'язку з цим роль інформаційної політики зростає й стосується не тільки питання реалізації монетарної політики, а й аспектів соціальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми підвищення рівня прозорості монетарної політики та відповідальності центрального банку перед суспільством досліджували фахівці центральних банків та міжнародних фінансових організацій. Крім того, це питання у своїх роботах розглядають такі науковці, як І. Мігус [1], С. Бріаулт [2], М. Демертзіс [3], Н. Дінсер [4], О. Ісінг [5] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість публікацій, присвячених проблемі досягнення інформаційної прозорості центральними банками, наразі доцільним видається проведення комплексного дослідження закордонного досвіду щодо формування елементів даної політики: інформаційних інструментів; цільової аудиторії; обсягу, якості, глибини наданої інформації.

Мета статті. Головною метою даної статті є системне дослідження підходів щодо забезпечення прозорості діяльності центрального банку як необхідної умови його ефективної роботи, а також узагальнення ключових характеристик комунікаційної політики провідних центробанків світу.

Виклад основного матеріалу. Для позначення стану повної поінформованості про певний об'єкт або процес у науковій літературі застосовується поняття «прозорість». На сьогодні дане поняття є одним із найпоширеніших і ключових у різних галузях знань, проте його загальноприйнятого наукового визначення дотепер не існує. У контексті нашого дослідження, відповідно до позиції фахівців НБУ, під прозорістю слід розуміти розкриття банками усім зацікавленим особам інформації, що прямо чи опосередковано пов'язана з цілями діяльності банку, а також правовими, інституційними і економічними основами його функціонування у повному обсязі, своєчасно та у доступній формі [6]. Науковці виділяють чотири характеристики прозорості банків (рисунок 1).

На нашу думку, перелік характеристик, систематизований на рисунку 1, не є повним, оскільки вони відображають лише обсяг та структуру наданої інформації, що не завжди є свідченням її корисності для споживачів.

Пропонуємо додати таку важливу характеристику як якість інформації, що надається. Не залежно від того, як часто центральний банк оприлюднює дані, якщо вони є незрозумілими чи непотрібними суспільству, то монетарну політику не можна вважати транспарентною.

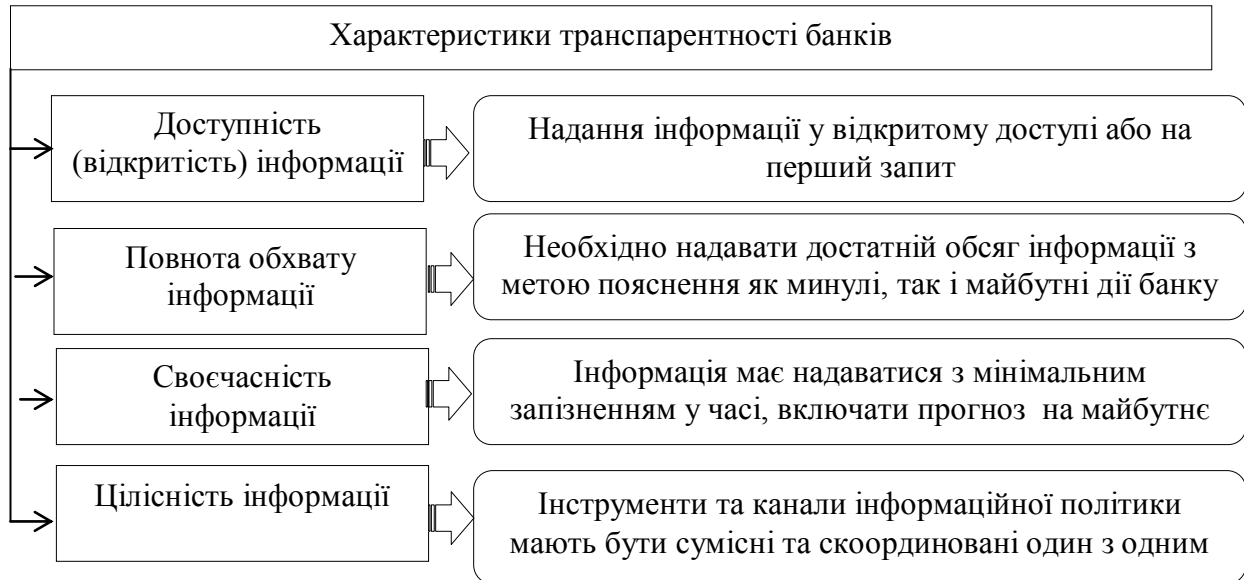

Рисунок 1 – Характеристики транспарентності банків

Джерело: складено автором на основі [1,7]

У проаналізованій науковій літературі було проігноровано наявність «інформаційних посередників», роль яких – передача інформації від центрального банку до споживачів. До них можна віднести різноманітні засоби масової інформації (ЗМІ): телебачення, радіомовлення, періодичні видання і т.д. У випадку якщо відомості будуть викривлені посередниками, сприйняття суспільством дій центрального банку буде викривленим.

М. Демертзіс (M. Demertzis) у своєму дослідженні виділяє два основні канали, за допомогою яких центральний банк транслює інформацію учасникам ринку [3]. Першим є «канал надання впевненості» («reassurance channel»), через який регулятор намагається переконати суспільство у правильності своїх намірів, підтвердити прихильність заявленим цілям. Цим самим досягається зменшення економічної невизначеності у короткостроковому періоді. Формуючи інформаційну картину навколишнього середовища та оголошуючи свої цілі, центральний банк намагається заспокоїти ринок та стабілізувати

очікування гравців. Другий – «канал деталізації» («provision of details»). Центральний банк надає ринку усю необхідну інформацію про навколишнє середовище. Поширення регулятором відомостей про розвиток економіки дозволяє приватному сектору більш ефективно та з меншими витратами планувати свою діяльність [3].

Однак, таке розуміння каналів розкриття є досить вузьким, оскільки центральні банки підтримують зв'язок з населенням за допомогою широкого кола інформаційних інструментів: виступів керівництва, прес-релізів, надання інформації через теле- та радіоканали, сторінки в мережі Інтернет, періодичні видання, звіти і т.д. Слід зазначити, що конкретний інструмент розрахований, у першу чергу, на певну аудиторію і на розкриття певного типу інформації. Як наслідок, різні аспекти монетарної політики мають висвітлюватися на різних рівнях в частині стилю викладу, деталізації інформації, використовуваних інформаційних інструментів. Сукупність інструментів в ідеалі повинна охоплювати всю аудиторію країни: від домашніх господарств до професійних гравців на фінансових ринках. Нами було систематизовано перелік інструментів та каналів розкриття інформації (таблиця 1).

Таблиця 1 – Порядок розкриття інформації центральним банком

Інструмент	Інформація, що підлягає розкриттю	Канал розкриття
Прес-реліз	Рішення прийняте, стосовно монетарної політики, його пояснення, наміри центрального банку та розподіл голосів при прийнятті рішення	Інтернет, друковані видання
Прес-конференція	Пояснення рішень щодо монетарної політики, оцінка поточної економічної ситуації, прогноз майбутнього розвитку, інші коментарі	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Стенограма прес-конференції		Інтернет, друковані видання
Публікація протоколів засідань Ради директорів	Інформація про хід зустрічі, питання, що розглядалися, прийняті рішення	Інтернет, друковані видання
Публікація інформації щодо розподілу голосів на засіданні	Статистика голосування, розподіл голосів «за», «проти» та інших точок зору	
Звіти (місячні, квартальні, річні)	Аналіз грошово-кредитної політики, економічної ситуації в країні, прогноз майбутнього розвитку	

Публікація прогнозів	Прогнозні значення ключових макроекономічних та фінансових показників	
Публікація статистичних даних	Макроекономічна та банківська статистика	

Продовження таблиці 1

Інструмент	Інформація, що підлягає розкриттю	Канал розкриття
Інтерв'ю	Ключові проблеми монетарної політики політики	Безпосередній контакт, радіо, телебачення
Публічні виступи	Оголошення дій грошової влади, професійної думки та оцінки центрального банку	Безпосередній контакт, радіо, телебачення, сайт в мережі Інтернет, друковані видання
Брифінг		Зустріч з журналістами
Публікацій досліджень		Сайт у мережі Інтернет, друковані видання
Публічні дискусії, круглі столи, обговорення, науково-практичні конференції	Дослідження щодо загальних питань грошово-кредитної політики та інших питань	Безпосередній контакт з представниками ЗМІ
Запрошення окремих представників суспільства відвідати банк		Безпосередня взаємодія
Інформаційні листівки	Презентація в доступній та зрозумілій формі основних проблем грошово-кредитної політики	Сайт у мережі Інтернет, друковані видання
Комп'ютерні ігри, відео-презентації		Сайт у мережі Інтернет, презентації
Проведення конкурсів, олімпіад	Загальні відомості про грошово-кредитну політику	Безпосередня взаємодія

Джерело: складено автором на основі [14, 16]

Такий широкий діапазон інструментів інформаційної політики, на нашу думку, необхідний для того, щоб з мінімальними спотвореннями донести до суспільства зміст ГКП. Крім того, центральний банк повинен презентувати інформацію про свою діяльність простою і зрозумілою мовою, роблячи акцент на важливих моментах.

У таблиці 2 нами проведено порівняння інформаційної політики центральних банків низки розвинених країн за інформацією, що підлягає розкриттю. Спостерігається подібність у практиці розкриття інформації центральними банками різних країн (майже у всіх суттєвих аспектах відомості оголошуються користувачам). У цьому контексті слід зазначити, що регулятори деяких країн не публікують прогнози засідань, але це стосується лише юридичної форми

самого протоколу. Фактично центробанки оголошують рішення, прийняті на засіданнях, але не у вигляді протоколу, а просто інформаційними листами.

Таблиця 2 – Розкриття інформації центральними банками країн світу

Країна	Публікація протоколів засідань			Публікація прогнозів		Рішення, що оголошуються терміново	Прес-конференції	Прес-релізи	Підзвітність органам влади	
		Часовий лаг	Ідентифікація голосів		Періодичність					Періодичність
Швеція	+	2 тижні	+	+	Щоквартально	+	+	+	+	Раз у півроку
Нова Зеландія	-	-	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Щоквартально
Угорщина	+	2-3 тижні	+	+	Щоквартально	+	+	+	+	Раз у півроку
Чехія	+	8 днів	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Раз у півроку
Велика Британія	+	2 тижні	+	+	Щоквартально	+	+	+	+	Кожні 2 місяці
Ізраїль	+	2 тижні	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Раз у півроку
Єврозона	-	-	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Щоквартально
Канада	-	-	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Щоквартально
США	+	3 тижні	+	+	Щоквартально	+	+	+	+	Раз у півроку
Австралія	+	2 тижні	-	+	Щоквартально	+	-	+	+	Раз у півроку
Швейцарія	-	-	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Регулярно
Японія	+	4 тижні	+	+	Раз у півроку	+	+	+	+	Раз у півроку
Норвегія	-	-	-	+	Щоквартально	+	+	+	+	Щорічно

Джерело: сайти центральних банків

Рівень транспарентності центральних банків оцінюється за допомогою спеціального індексу, який розраховують на основі окремих елементів. Вперше індекс транспарентності застосували спеціалісти Банку Англії у 1996 р. [2]. У

2013 році Н. Дінцер(N. Dincer) та Б. Еїченгрін (B. Eichengreen) опублікували результати аналізу рівня прозорості центральних банків 120 країн світу та розрахували індекс прозорості, виходячи з 15 змінних, що характеризують рівень транспарентності монетарної політики [4] (таблиця 3).

Таблиця 3 – Рівень транспарентності монетарної політики центральних банків країн світу

Країна		2002	20003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Тпр 2010 р. до 2002 р., %
Розвинені країни	Швеція	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5	0,00
	Нова Зеландія	14	14	14	14	14	14	14	14	14	0,00
	Угорщина	9	9	9	10,5	11	12	13,5	13,5	13,5	50,00
	Чехія	10	11	11,5	11,5	11,5	11,5	12	12	12	20,00
	Велика Британія	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12	12	-4,00
	Ізраїль	8,5	8,5	8,5	8,5	10	10	11	11	11,5	35,29
	Євросона	10,5	10,5	11	11	11	11	11	11	11	4,76
	Канада	10,5	10,5	11	11	11	11	11	11	11	4,76
	США	10	10	10	10	11	11	11	11	11	10,00
	Австралія	9	9	9	9	9	9	11	11	11	22,22
	Швейцарія	8	9	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	10,5	10,5	31,25
	Японія	8	8	9,5	9,5	9	9	10,5	10,5	10,5	31,25
Норвегія	7,5	7,5	8	8	9	10	10	10	10	33,33	
Постсоціалістичні країни	Латвія	7	7,5	7,5	7,5	8,5	8,5	8,5	8	9	28,57
	Молдова	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	7	7	8	23,08
	Грузія	3	4	4	4	4,5	5,5	6,5	7,5	7,5	150,00
	Казахстан	3,5	3,5	3,5	6	6	6	6	6	6	71,43
	Україна	3	3	3	3	3,5	3,5	3,5	3,5	5	66,67
	Російська Федерація	1,5	1,5	3	3	3	3	3	3	3	100,00
	Таджикистан	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	66,67

Джерело: складено автором на основі [44]

У результаті аналізу даних, систематизованих нами у таблиці 3, слід зазначити, що найбільш прозорим у 2010 році були: Шведський Ріскбанк, Резервний банк Нової Зеландії, Центральний банк Угорщини, Чеський національний банк та Банк Англії. Серед країн постсоціалістичного табору слід виокремити Латвію, Молдову та Грузію, які мають досить високе значення

індексу прозорості та знаходять майже на одному рівні з Норвегією. Це свідчить про постійне підвищення вимог до розкриття інформації та намагання досягти високих стандартів ведення монетарної політики.

Щодо України, з даних, наведених у таблиці 3, можна зробити висновок, що принцип транспарентності ГКП ще не набув належного застосування в діяльності НБУ. На сьогодні основним офіційним документом щодо монетарної політики в Україні є «Основні засади грошово-кредитної політики», які щороку розробляються Рабою НБУ [8]. Аналіз змісту зазначеного документу свідчить про те, що основна його мета полягає в розкритті цілей, заходів, завдань монетарної політики НБУ та комплексу індикаторів фінансового ринку. Проте невисвітленими залишаються такі основні питання як: монетарний трансмісійний механізм; базові аналітичні методики, які застосовуються під час прийняття рішень щодо ГКП; механізм застосування інструментів, процедур, монетарних операцій. Необхідно зазначити, що дані аспекти монетарної політики частково висвітлюються у межах публікації статистичної звітності банків та наукових досліджень працівників НБУ.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи результати досліджень, можна зробити висновок, що в сучасному світі ефективність роботи будь-якої установи, а особливо центрального банку, неможливо уявити без оцінки його транспарентності. У статті було проаналізовано основні характеристики транспарентності та запропоновано дві додаткові – якість інформації, що надається, та ефективність інформаційних посередників. Нами було систематизовано перелік інструментів та каналів розкриття інформації й зроблено висновок про наявність широкого діапазону інструментів інформаційної політики, який необхідний для того, щоб з мінімальними спотвореннями донести до суспільства зміст монетарного регулювання та одночасно охоплюють максимально широкі кола суспільства. Порівняння низки розвинених країн за інформацією, що підлягає розкриттю, свідчить про постійне підвищення вимог до транспарентності центральних банків при реалізації монетарної політики. Щодо України, то принцип транспарентності

грошово-кредитної політики ще не набув належного застосування в діяльності НБУ, і наразі існує ряд об'єктивних проблем, які потребують вирішення.

Список літератури:

1. Мігус, І. П. Транспарентність банку як складова механізму забезпечення його економічної безпеки [Текст] / Мігус І. П., Дудченко Н. В. // Бізнесінформ. – 2013. – № 10. – С. 322-327.

2. Briault, C. Independence and Accountability [Electronic resource] / C. Briault, A. Haldane, M. King // Bank of England Working Paper. – 1996. – №49. – Access : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=74916.

3. Demertzis, M. The Role of Expectations in Monetary Policy [Electronic resource] / M. Demertzis // DNB Working Paper. – 2006. – №118. – Access : http://denederlandschebank.hasbeenforeclosed.com/en/binaries/Working%20Paper%20Nr%20118-2006_tcm47-146775.pdf.

4. Dincer, N. Central Bank Transparency and Independence: Updates and New Measures [Electronic resource] / N. Dincer, B. Eichengreen // BOK Working Paper. – 2013. – №21. – Access : http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-16-15587972-0-bok-13-21-1.pdf.

5. Issing, O. Communication, Transparency, Accountability: Monetary Policy in the Twenty-First Century [Electronic resource] / O. Issing // Federal Reserve Bank of St. Louis Review. – 2005. – №2. – Access : <https://research.stlouisfed.org/publications/review/05/03/part1/Issing.pdf>.

6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

7. Моисеев, С. Р. Открытость и транспарентность денежно-кредитной политики [Текст] / С. Р. Моисеев // Банковское дело. – 2011. – №5. – С. 2-6.

8. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік [Електронний ресурс] : рішення Ради Національного банку України від 11 вересня 2014 р. №28. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=FAA8C070F58FF6103F04EEAEBA1162F0?id=10465306>.